

Títélé kapi Epireeye n wói

Lελεε rítelé ntí kέmεε n we

Uyεε rítelé ntí n wói ne pē kuu ri n wói nkó nka n n tikeméé we. In n la, li yé Italii ketē-pō kapi rítelé ntí pááime. Pisuifi pεε Kirisi pikó m panse pin kō Nléécaasimé ritelé nyu ke úteléwōle nkó uu ri wōlu. Kirisi pikó pē kuu nní n wōlu apō ye caailenle, picō ricurruu pin la piké nfatene kepire ritō. Uyεε rítelé ntí n wói ye ri wōile re uké Kirisi ne umewai pi nyíse uké ne ikari pi rikpáse piké nfatene kέmεé tasi. Títelé ntí ye símisi re Yeesu Kirisi yeε tíyεse ke pisoι api Uléécaα céri (1:1-3). Lē nnya ke Yeesu uu mpa yo fe.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Kirisi ye mpa yo fele ái kumúhē má (1:4-10:18):
U antepuyε fele ái kumúhē má (1:1-3) U piléécaatumε fele ái kumúhē má (1:4-2:18) U pikpure fele ái kumúhē má (3:1-4:13) Kuu nní Nkómεine Fale kέmεε Uléécaα usina nnya, u Nkómεine Kpure pisina fele ái kumúhē má (4:14-7:28) U kō pεε mekeε Isirayeli pikó inyóonse fele ái kumúhē má (8:1-10:18)
2. Li pise re pisoι piké nfatene kέmεε n sōne (10:19-13:25):
Úteléwōle ye pisoι hmóópúselenle re piké nfatene kέmεé n sōne (10:19-39). Pεpεε pεε Nkómεine Kpure kέmεε nfatene m má isoi kai nté nyíselē (11). Li pise re pisoι piké Yeesu Kirisi inípeε n tapaalē (12:1-11). Lē ke pisoι api yé n sōne ne lē kapi yé pimεcire m múílē nkó (12:12-13:19). Tinōō sone pitikise ne iyáhaα (13:20-25).

Uléecaa ye Ukepipi ne ritiki uú ne nsímé pisoí símisi

¹ Uléecaa ye pɛɛ háí mekeɛ-me ne antepuye ritikile uú ne méwee mpehē mpehē kémee nsímé pirósáayaha mesére símisi. ² Ukepipi kuú ne siyáa tɔrɔɔ nsí kémee ritiki uú ne ró símisi. Uyē kuu kɔ ne ritiki uú ne m̀pá yo wai. Lē nnya kuu kɔ u wée uu m̀pá yo uanipe-i wai ɛ uké n te. ³ Uléecaa Kepipi kéméé ke Uléecaa meyoɔpi ame léemelē lin t́lu. Kεkeε meykíyiki lē ke Uléecaa uu ń we nyíselē. Kεkeε kensímé mee ńnaɛe m má ne ketē nnéi múílē m̀pá yo lin ne mesére we. Kake pisoí akóɔpe pihεere ḿ masí, ake pɛé ha keyómecaa-pɔ uyee n-yóɔpinaɛe píima m má kuluke-luke-mē ḱyukóɔtone-i tone.

Uléecaa Kepipi ye piléecaatumɛ ríyu fele

⁴ Uléecaa Kepipi ye piléecaatumɛ nnéi ríyu fele. Lē nnya kuu rinyíri tee pinnéi akó meyá n fe ke he. ⁵ Pikeɔɔpe úye kuu ketume maalē te:

Pɔ Kenépipi le,

kaí ne neni n kpísi, née pó mári? Pikeɔɔpe úye kuu ketume símaalē uú ne maa ɛ:

Née yé ha Uusaa

uyē uké kɔ Kenépipi? ⁶ Amá kumúnjé kpe-i ke Uléecaa uú pɛɛ Ukepipi foí ketē kecáá ń tumme, u pɛé maa ɛ:

Piléecaatumɛ nnéi piké riwula piké ke yáasi. ⁷ U pɛɛ piléecaatumɛ ṕ nkó maa ɛ:

Uléecaa ye piléecaatumɛ pansesele kuyo

uu upikeikó waise yare inalempi. ⁸ Amá u Ukepipi ṕ nkó maa ɛ:

Hóí Uléecaa, tipóyóɔpitū ne wele ne m̀pá píyeyi-pɔ.

Pɔ asei pansesele kupóyóɔpinaapi.

⁹ Pɔ lelee asei m má lalɛ, pɔn mewai kóɔpe kesu.

Hóí Uléecaa, lē nnya ke ń Upóléecaa am pó wée

am mpóonare mekpō ripóyu kecáá kōoni *

am kō pipósáco kecōpe pō wée. ¹⁰ Uu kō kpá re:

Pś Upiima, pōo hái kékoraane-me ketē wa

aa kō ne apónipe cire keyómecaa yóóni.

¹¹ Lē nnéi ye tenene tóké li paa.

Amá mesére ke pōo yé n we.

Ketē ne keyómecaa ye kpurunine kóti-kóti yare melape.

¹² Pō kam aa li pílesi yare kapi ye kutúkanka caacaa m pílesi mecō.

Pō kam aa pi conse yare kapi ye ketúkanka n conse mecō.

Amá mesére ke pōo yé mese mmé n we.

Mpófáa aηmē áa yé kutene wa. ¹³ Uléécaatume úye kecire kuu ketume maalē te:

A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone.

Liké ha ne tu peé uye-i kam yé pipóláaro kepónyále-i rinwúlase. ¹⁴ Piléécaatume ye yo le? Pi ifáa inyine le ye Uléécaa pikéi n wai. U pi tummele re piké pē ayu kai yé ní lo lé.

2

¹ Lē nnya kai pise re tóké meyansei mmē kari n kō ne kutu n cōlē, ári kapre ne ncée m pō nnya. ² Nsímé ke Uléécaa uú ne piléécaatume nnōo n símisi ye mpikéi wale. Nkó yeé úu kutu n tiñcō née úu m m pakare, ye akpanii nyee ne u n sá yénle. ³ In lē, íye kari yé fe ari ηméherēe, in te ári ní-yulalesimé píima mmú kpísi tóké waise linyine? Upiima ricuruu yeé ní-yulalesimé mmē pisímé kóraane, pepee n kō un símisi api ró maa re aseí ye nye. ⁴ Uléécaa pōo kō mewaisaηa ne mewai píima mpehē mpehē wapisi uú ne nyíse re lē kapi m ma ye aseí le. Uu kō Unfaasōne lihehepe pi hōone yare kuu ní la uú ne lē pi símisi.

* ^{1:9} Luki 7:46

Uyee ye sisoipipi ayu n lo

⁵ Asei kecaá, ái pilécaatumε ke Ulécaá uu ketē keε masí kepire n weme pa re piké kekecaá m paílē. Kensímé kari nní we tøn símisi. ⁶ Amá unyine ye Nlécaasimé kelō kenyine-i maá re:

Yo kapi ye sée re usoi póké ne ukecaá n léise?

Yo kapi ye sée re kesoiipi póké ne kekecaá m paílē?

⁷ Pō u wale aa tíyese un ituje keru inyine kémee pilécaatumε metene we nkáripí.

Pō ripóyópikōη u rikipisele aa ríyu u waise.

[Pō u tonsele re uké lē kaa n wa kecaá m paílē.]

⁸ Pō mpá yo uanipe-i wale.

Ulécaá yé mpá yo uanipe-i n wailē, líka mpuri ái kō we kúu uanipe-i m múílē. Mpá ne lē, ári kahane n yē te pi mpá yo uanipe-i wa. ⁹ Amá tō nkpeni yénle re Yeosu ke Ulécaá uu ituje keru inyine kémee n tíyese un pilécaatumε metene we ye nkpeni riyópikōη tikipile uu kō ríyu yenu, nkpō kuú ne íwe n li uú ne kpi nnya. Kefa ke Ulécaá uú ne u n fénne nnya kuu lē písoi nnéi riyu kecaá kpu.

¹⁰ Asei kecaá, Ulécaá yee mpá yo wa lin uanipe-i we. U kō la re sisoipipi kulúu síké uiyōpi kémee lompō. Kai nní re Yeosu yee ye siriyu lō nnya, li ne risá re Ulécaá uké íwe u lukéise uké n nyamí ne kētō-pō uké ne sisoipipi kulúu uiyōpi kémee n harō nnya.

¹¹ Uyē Yeosu yee ye písoi akópe n hēere ne pē akópe kuu n hēere ye usáa use pikó le. Lē nnya kái isei u we uké pi sée re upimarecō. ¹² Ticuruu u Ulécaá maá re:

Hói Ulécaá! Né ripónyíri pinémáreco símisi.

Né piicápine kémee pó pakarente. ¹³ Uu kō pimáa kpá re:

Né Ulécaá ne ritá.

Uu kō kpá re:

Née nkó nté ne siwá sē ke Ulécaá uu né m pa.

¹⁴ Siwá sɛɛ sisoipipi lɛ nɛ isoipiɲɛ nɛ mesoinyɛ. Lɛ nnya kɛ Yeesu pɔɔ kɔ isoipiɲɛ nɛ mesoinyɛ kpísi uu pimɛɔ umɛɔirɛ pansesɛ kesoipipi, uu kpi uú nɛ unkpɔ mmɛ Setani yɛɛ nkpɔ nnaɲɛ m múlɛ tékɛ́ɛ. ¹⁵ Lɛ kuú nɛ pɛpɛ pɛɛ nkpɔ iwamɛ nnya piisoi nnéi kɛmɛ ilási n tú akpanii tɔ. ¹⁶ Asei kɛcáá, ái pilécaatumɛ kuu pilé ka, amá Apiraham sipirɛ kuu pilé ka. ¹⁷ Lɛ nnya kai pise rɛ uké mɛyíkíyiki nɛ upimarɛɔ mɛnyíne n we. Lɛ kuu wa uú nɛ pansɛ Ulécaá usina yɛɛ yɛ íwɛ n té un kɔ Ulécaá pikɛi nɛ aseɛ wai rɛ Ulécaá uké nɛ pisoi akóɛ n sárei nnya. ¹⁸ Li uricuruu peikɛɛle uu íwɛ le. Lɛ nnya kuu yé kɔ fe uu pɛ kai umɛɔ m peikɛɛ pin íwɛ le comɛ.

3

Yeesu yɛ Moisi fele

¹ Lɛ nnya pinémáɛɔ, nɔ́ nɛ Ulécaá yɛɛ nó n sée pikó lɛ. Lɛ nnya, ani Yeesu n nyáni. Uyɛ kari nyu rɛ utumɛ nɛ Ulécaá usina. Uyɛɛ nfatɛnɛ nsímé kari n yóólɛ. ² Pi Moisi kɛcáá wói rɛ: Moisi yɛ pɛɛ Ulécaá keyɔ nnéi kɛmɛ aseɛ ute lɛ. Limɛɔ kɛ Yeesu pɔɔ kɔ pɛɛ Ulécaá kɛmɛ aseɛ ute, uu u pansesɛ usína. ³ Nkó yɛɛ kɛyɔ m mɔ́ yɛ ríyu mále ai kɛyɔ kɛ feriyɛ. Lɛ nnya kɛ Yeesu uu ríyu yɛ ai Moisi rikó feriyɛ. ⁴ Unyine yɛɛ yɛ kɛyɔ mɔ́. Amá Ulécaá yɛɛ yɛ mɔ́pá yo mɔ́. ⁵ Moisi yɛ pɛɛ Ulécaá keyɔ pikó nnéi kɛɔɛ ukeikó nɛ aseɛ ute lɛ yɛɛ yé mmɛ kɛ Ulécaá uu m maane kɛcáá n símisi. ⁶ Amá Kiriɛ pí nɛ Kɛpɛpi lɛ kɛɛ Ulécaá pikó kɛcáá m paílɛ nɛnɛ. Lɛ kɛmɛ kuu aseɛ ute. Tɔɔ nní lɛ ukɛyɔ pikó, in tɛ ári iwamɛ má, tɔn kɔ tálɛ in kɔ ró láárú.

Ulécaá pikó yé kam api wɛntɛ

⁷ Lɛ nnya kɛ Ulécaá Nfaasɔnɛ nɛ maa rɛ:
Nɔn nɛni keyaa nké urinɔɔ n kɔ,

⁸ áni kapε νόανέκίη takaase yare kumúhế kpe-i ke nópinésáyaha apί ppe u n kési api kɔ kucesi kóima-i u peikee meɔ.

⁹ Likumúhế kpe-i ke nópinésáyaha api rinóɔ né wéesi api kucesi kóima kέμεε né peikee.

Pin kɔ ne pikai pē kam aηmē afeena kέμεε n wa yē.

¹⁰ Lē nnya kam ppe ne kunai kpē pikó wóosi am te pi pikemúhế kέμεε pɔlule, ápi nnécée nyu.

¹¹ Kei kai kuwóí né wa am wéeri re asei kecáá, ápi píkai kewénte kē kam n yekeilē kέμεε lonine.

¹² Lē nnya, ani nómenécíre tí, pimáreɔ, ái kapε wa re nó unyine ye rikíη kópe má úu ye kɔ Ulééca pakare, ai tíyese úú ne Ulééca yee nfáa n te kepire tɔ. ¹³ Lē nnya, ani ikari n kpáriisene mpá keyáa kέye kapi yé n fe api séi re: Neni kekó, akópe áa kapε ne nókenécɔpe úka rintíkíí urikiη tiké tákasi nnya. ¹⁴ Asei kecáá, in te tɔ nfatene kari hái kékoraane-me m má nsone múílē ne keyáa tɔrɔ-pɔ, tó ne Kirisi ye ppe lē pénelenle tɔn ne we.

¹⁵ Li wɔlaalē te:

Nɔn neni keyaa nké urinɔɔ n kɔ, áni kapε νόανέκίη takaase yare

kumúhế kpe-i ke nópinésáyaha apί ppe u n kési api kucesi kóima-i u peikee meɔ. ¹⁶ Píye ppe Ulééca rinɔɔ kɔ api kɔ ppe rinóɔ u wéesi? Píye picɔ, insá pē nnéí ke Moisi úú ne Esipiti ketē-pɔ n léeme? ¹⁷ Píye ke Ulééca úú ne wóosi aηmē afeena? Píye picɔ, insá pεpεe akópe n wa api kucesi kóima-i kpíni? ¹⁸ Píye kuú ne wéeri re: Asei kecáá, ápi píkai kewénte kē kam n yekeilē kέμεε lonine? Píye picɔ, insá pεpεe kupakareciré u n nyíse. ¹⁹ Lē nnya, tɔ yē te nfatene kápi m má nnya kápi fe piké kewénte ke-i lomɔ.

4

¹ Uléecaa ye piyekei masile re u yé tíyese ari kewénte kē kuu ró n yekeilē kémee lompo. Lē nnya, ani nómenécíre tī nsone, ái kape wa re li nó unyine púnese uu pilompo pōone. ² Pi Nsímé Kεcire ró símisile yare kapí pεe pirókpure n símisi mecō. Amá nsímé mmē kapi n kó hn líka pi yoriye. Pεpεe pεe n n kó ápi ne kefa n tene. ³ Tó mpí tōo nní ne nsímé mmē kefa n tene, tō ne kewénte kē kémee lonine. Uléecaa ye kekecáa maa re:

Li kuwói né wale am wéeri re aseí kecáa, ápi píakai kewénte kē kam n yekeilē kémee lonine. Uléecaa pikai ye kō pεe hái ketē kekoraane-me tenelenle uu kō pεé ne lē male. ⁴ U kelō Nléecaasímé kémee keyáa sééi-sééi nkó maa re:

Ke Uléecaa uu upikéi nnéi m masí, uu pεe keyáa sééi-sééi tuné wénte. ⁵ Li kō kelō ke-i wólaalē te:

Asei kecáa, ápi píakai kewénte kē kam n yekeilē kémee lonine. ⁶ Pεpεe pεe mefoí Nsímé Kεcire n kó ápi ne kefa n tene. Lē nnya kápi kewénte ke Uléecaa uu n yekeilē kémee lompo. Picō yé nképéni fe api kekemee lompo. ⁷ Lē nnya ke Uléecaa uu kō keyáa féé piyekei rikpá uu ke séi re “Neni”. Kεpire-pō kuu pεe limemáa ne Tafiti ritiki uú ne male yare kari kelō pikóme m masí re:

Nōn neni keyaa nké Uléecaa rinōo n kō, áni kape nōanékiη takaase.

⁸ Asei kecáa, Yosuwee un pεé ne kewénte ke-i pisoí n lompo, Uléecaa úu yé pεe kō keyáa féé kecō nsímé n símisi. ⁹ Lē nnya, kewénte kenyine ye wεle ke Uléecaa pikó api n yénune yare ke Uléecaa uu keyáa sééi-sééi ketúné n wénte mecō. ¹⁰ Nkó yεe kewénte ke-i n lompo ye wéntene. U yé kam uu wénte yare ke Uléecaa uu n wénte mecō. ¹¹ Lē

nnya, tóké ne kewénte ke-i pilone n yòone. Ári kape tíye tó unyine uké kupakareciré kpě kucò nnya loó.

¹² Uléécaá rinòò ye nfáa mále tin kò pikei wai. Ti láárúle ai meyele meté ritéhe tósu. Ti ye usoi lonle ne uisoi nnéi kemee-pò, ari rúpá yo kóólene, ari kò akòhò sitarjene ne amekpéré kóólene. Ti ye kò usoi mela ne usimújé cérile ari kóólene. ¹³ Lika mpuri ái ketě kecáá we ke Uléécaá úu n nyáni. Múpá yo ye ukuyu-i yánaalenle lin nyáni cáí. Uyě kai pise re tóké ntónéí, lě kari n wa keě.

Yeesu yee Uléécaá usina

¹⁴ Tò Uléécaá usina mále. Uyee nní Uléécaá Kepipi Yeesu. Uyee Uléécaá kekúrí ha. Lě nnya, tóké lě karí ne nní kefa u n tenelě nsone m múílě. ¹⁵ Uléécaá usina uyě kari m má úu usína yee úu yé n fe uké tirónárei kémee ró lě. Amá li meníje rúpá yo kémee meróçò u peikeele, uyě úu ppe akópe áka wa. ¹⁶ Lě nnya, li pise re tóké kefa kесе ne Uléécaá riyòòpitù tikò. Kei kuu yé íwe ró té uu kò ípreele ró nyíse uu ppe kumújé kpe-i kaí ne n sá ró come.

5

¹ Sisoipipi kecòpe kapi ye rúpá Uléécaá usina úye wée api pikei u pa re uké pìsoi lihèhèe Uléécaá m pasii un kò piayu kecáá ne inyòonse wai re Uléécaá uké piakópe pi sárei. ² Uricuruu ye kò urinarei cire mále. Lě nnya, u yé fe uu pinyuweciré ne pèpèe ye m púnne nkó kóm. ³ Ke uricuruu uu nní rinárei m má nnya kai pise re uké ye uakópe kecáá inyòonse wa uu kò umpuri pikó akó kecáá wai. ⁴ Úka úu ye umecire ríyu tě waise. Amá Uléécaá yee ye usoi sée yare kuu Arò n sée meçò.

⁵ Limèçò, ái Kirisi yee umecire ríyu waise uké Uléécaá usina. Amá Uléécaá yee kumújé kunyine-i u maa re: Pòò Kenépipi.

Καί νε neni rimpá, née upósáa. ⁶ U kō kelō kecō maa re: Pō Melikisetēeki mecō usína le mḗpá píyei.

⁷ Ke Kirisi uú ppe ketē nké kecáá h́ we, u ye ppe sipupeila ne ménini ne Uléécaā yáasile. U ppe Uléécaā ne ténile re uyee yé fe uu nkḗpō kémee u lese. Kuu aseí ne Uléécaā n tíkílē nnya, Uléécaā pḗō kō ne kutu u cō. ⁸ Mḗpá kuu nní Uléécaā Kepipi, íwe kuu n li yeé tíyese kuu ipakare ceri. ⁹ Uléécaā ye tíyesele uú n nyaḿ ne kḗtō-pō. Lē nnya kuú ne pē nnéi ppe ne kefa u n tenelē piyóriye teneciré ka. ¹⁰ Uléécaā yee u wée re uké usína Melikisetēeki mecō.

Pisoí piké pimecire tī, ápi kape nfatene kapi m má fóm

¹¹ Tō likecáá nsímé kulúí mále tóké male. Káni ye mekee n kḗ nnya, li ne ró páápúle re tóké liasei nó símisi. ¹² Kei kai nní h́ tu, li péé we yare nḗké ppe nkḗpni picélaa. Amá li kō ppe hái ne nkḗpni-me pisele re piké Nléécaasimé kekoraane-me picélaa nó rikpáme. Lē nnya, meppe kai pise re nḗké nyē, ái nkḗpni iluke mule-mule kani yé li. ¹³ Nkó yee meppe n nyeni ye kewá le. Úu kahane mewééseyu mē kémee kapi ye lisone ne likópe n céri n kō. ¹⁴ Iluke mule-mule ke piwéése pḗō ye li. Pē ne menyuwe mále, pin kō lisone ne likópe picere kémee pelaalē nsone.

6

¹ Lē nnya, tóké Kirisi kecáá icélaa ne kényu n sī, ári kape ikekoraane ke-i ḡmane n we. Tóké icélaa yosí yare peppe nfatene kémee m pelaalē. Ári la tóké kō kékoraane icélaa kéméé n we yare nní mewai mee áme líka n yóriye piyá ne Uléécaā kefa pitene nsímé ² ne píniwole mpehē mpehē kulúí nsímé ne pisoí kecáá anípe pilaa ne pikḗkḗpō meyise ne ketúhaaneyaa tḗrḗō kecáá nsímé. ³ Tóké ne kényu n sī. Uléécaā un ncée n he, lē kari sónti tóké wa. ⁴ Pinyine ye wele ke Uléécaā metéi ame rinkpáii, api ihēe

ye keyómecaa-pò n léeri lélé, Nfáasòne nn kò pikeméé we api kò ne piisoi kpure kémee pèepò. ⁵ Pi kò pèe picère masile re Uléecaa nsímé ye láárúle, api kò kom te ketē fale kee n weme ye rínanje mále. ⁶ M̀pá ne lē, api pèe kò Uléecaa fómni. Lipite pē ápi ye fe piké piakópe kepire pítò rikpá piké isoi conse. Liriyíkí re pi Uléecaa Kepipi kunapéékòó kecáá pikarii kpálenle pin kò písoi keyu-i keriyu kopu.

⁷ Asei kecáá, ikónè in kecare kenyine kéméé n cuunkee, iluke in rísòne n wa, li ye pē nnya kapi ke n lum kuláa wale. Uléecaa yèè ke rikpále. ⁸ Amá in te sinípeleépi ne mewéé mee kei le, áke pèe líka yoriye, Uléecaa yé anòò ke wa, api pèe mese nna ke sé. ⁹ Pinésáne lala kecire, r̀pá kari nní n símisi, tò tálē te ncée sòne mme-i ke Uléecaa uu yé nòanéyu n lò kani t́kilē. ¹⁰ Uléecaa ye aseí tikilenle un ne túhaane. Úu nómenéwai sòne paleine. Úu kò paleine re nò r̀la u nyíse ani r̀la mmē ne tiki aní ne upikó léni. Nò kò ne wele non pi léni. ¹¹ Tò la re r̀pá nó úye uké lē n ñmóópúlē hái ne kètò-pò, nòké ne lē nnéí kani m mē n yé nnya. ¹² Ári la nòké siká m má, amá ani pèpèe Uléecaa ne kefa n tene pin ne piripòò we mecò n we. Pèpèe ye lē ke Uléecaa uu ne pi m mē uké pi he yē.

Tinóò ke Uléecaa uu n yekei ári méwoo waine

¹³ Ke Uléecaa uu Apiraham tinóò n yekei, u pèe wéerile. Líka ái we lèe u n fe kuu yé re u yé lirinyiri sée uu ne wéeri. Lē nnya kuú pèe mese urinyiri cire sée uu ne wéeri. ¹⁴ U pèe re: Asei kecáá, né meyá kunípe pò múlukuse, am kò pipópírē kulúí waise. ¹⁵ Apiraham uu mesei ne uripòò n we un lē ke Uléecaa uu n yekei re u yé u wa mē uu ha ne li yenu. ¹⁶ Usoi yèè lelee u n fe rinyiri séele uu ne wéeri ai nyíse re aseí kuu símisi, ncée r̀n we re piké u kesi. ¹⁷ Uléecaa ye pèe lalè uké pèpèe urinòò kuu n yekei

m mḗ ḡsɔne nyíse re urinɔɔ kuu m ma ári kuconse we. Lḗ nnya kuu rinɔɔ yekei uu kɔ wéeri uu rikεcáá kápɔ. ¹⁸ Mewai mḗ keté áme kuconse we. Uléεcaa úu yé fe uké mekemεε nnɔɔme wa. Lḗ ne tó mpí tóo nní ukεmεε kepéké n yé́ meyá ikari kpáselenle tɔn ne rinɔɔ kuu n yekei mḗ. ¹⁹ Lḗ kari n tálḗ tɔn ne mḗ ke ntófáa nń ne saulḗ tɔn ne we. Kesáu keε páápúle yare kúninɔi kesau keε ku m múílḗ kun ne ḡsɔne nyenu. Kesáu keε kenírípi kapi kelɔ sɔne ne kelɔ sɔne riyíkí keɔɔre rinkéne lurile akε léεɔ. ²⁰ Kei ke Yeesu úu ne kekpréé tó wa uu tó nnya mefoí lomɔɔ uu pεε Melikisetεeki meɔɔ pansε ḿpá píyei Uléεcaa usina.

7

Melikisetεeki ye uyɔɔpi le un kɔ Uléεcaa inyɔɔnse uwai ¹ Melikisetεeki uyεε pεε Salem uyɔɔpi le un kɔ Uléεcaa yeε ḿpá yo kecáá n tú́ inyɔɔnse wai. Ke Apiraham uu piyɔɔpi piferiye ḿ masí un kulu, Melikisetεeki ye ne u risánele uu rinɔɔ sɔne u tikise. ² Apiraham uu pεε lḗ nnéi kuu m má curii awélé kefi, uu kuwélé kuse u pa. Melikisetεeki aseɪ nyεε nsímései uyɔɔpi. U kɔ pεε Salem uyɔɔpi le. Liaseɪ re nkíhɔnɔye uyɔɔpi. ³ Úu ne usáa, úu ne úni, úu kɔ kumáre kúka kémeε léeri. Ápi ríka ukεmareyaa néε unkɔɔ nkó nka símisi. Uléεcaa Kepipi meɔɔ kuú we. Uléεcaa inyɔɔnse uwai lo ḿpá píyei-pɔ.

⁴ Ani yé te úu kusa ríyu má! Uyḗ ke urókpure Apiraham uu lḗ nnéi kuu atɔpi kémeε n kpíikeε curii awélé kefi, uu kuwélé kuse u pa. ⁵ Isé ye ncée hele re Lefi kumare pikó pεε Uléεcaa inyɔɔnse n wai piké ye Isirayeli pikó picɔ pise piké pilikó nnéi curii awélé kefi, api kuse pi pa. Pipiyuɔɔ kapi lḗ wai, pin kɔ ne kesé́ Apiraham sipirḗ. ⁶ Melikisetεeki uyḗ úu kɔ pεε Lefi kumare ukó, amá Apiraham ye pεε ulikó nnéi curii awélé kefi, Melikisetεeki uu kuse kpísi uu kɔ pεε

Apiraham ke Uléécaá uu anóo n yekei re u yé linyine u wa, rinóo sone tikise. ⁷ Ái céreise re mpa úye ye nyule re uwéése yee ye usínsá rinóo sone ritikise. ⁸ Lefi sipirē see ye awélé kefi kēme kuse n kpisi pō ne sisoipipi le see ye n kpu. Amá Uléécaá Nsímé atelé ye maa re Melikisetēeki pō ne usoi le yee úu ye n kpu. ⁹ Lefi sipirē ke Isirayēeli pikó api ye neni nní mpa yo curii awélé kefi, asi kuwélé kuse kpisi. Lē nnya, pi yé fe apí maa re Lefi pō ne kō pee Apiraham ne ritikile úú ne ulikó curii awélé kefi, uu kuse pa. ¹⁰ Mpa kápi pee kahane nní Lefi m mári, u pee Apiraham menye kēme wele, Apiraham ne Melikisetēeki apí ne sáne.

¹¹ Uléécaá ye pee Lefi sipirē isína tonsēle uu kei ne Isirayēeli pikó isé pa, uu pi kúrúrúse. In pee re Lefi sipirē sē ye pee isína tone lin nyaḿ ne kētō-pō, ái yé pee wa re usína féé uké Melikisetēeki isina icō tone. Arō isina metone mecō mee yé peé ne risá. ¹² Pi ye pin kumáre féé kunyine-i usína n tī, li pise re isé pōóké kō conse. ¹³ Asei kecáá, uyē ke nsímé mmú nné ne nté m máne ye mpuri féé ukó le. Mpuri mmē ukó úka úu píkai isína tonelē uké kenyóonse kēme pikei wa. ¹⁴ Yuta pikó mpuri kēmeé kapi Urópíma mari. Mpa úye ye lē nyule. Ke Moisi úú pee pepere ye Uléécaá inyóonse n wa nsímé n símisi, úu pee pimpuri kēmeé pepere ye inyóonse n wa nkó hka ma.

Usína yee Melikisetēeki mecō h we

¹⁵ Tō nkpéni nsímé mmē kapi m ma aseí rísone konle re usína yee Melikisetēeki mecō h we ye leemele. ¹⁶ Ái isé ke písoi api n wa yee ncée u he re uké isína tone. Amá nfáa mee hn ye píkai n nyere nnahe kuú ne isína tone. ¹⁷ Li Nléécaasímé kēme ukecáá wólaalē te: Pō mpa píyei-pō Melikisetēeki mecō usína le. ¹⁸ Isé foí íi peé nyaḿ ne iketō-pō, íi kō líka yoriye. Lē nnya kapi i kpu. ¹⁹ Asei kecáá, Moisi isé íi fe iké Uléécaá

inipee-i linyine sɔnukuse ne liketɔ-pɔ. Amá tɔ nkpɛni ncée sɔne kari yé ne n tálě yenlɛ. Ncée sɔne mmě ye kɔ tíyesele arí ne meyá Uléécaá kɔ.

²⁰Limemáá, Yeesu isina ye kɔ ne impehě lɛ. Uléécaá yee símisi uu wéeri kuú ne isína tone. Ái pisína picɔ kémee lě wa. ²¹Amá Uléécaá ye Yeesu kémee símisile uu wéeri, uu u maa re:

Upíima úu rinóɔ tě mékeɛe má.

Pɔ m̀pá píyei-pɔ usína lɛ. ²²Lě nnya ke Yeesu uu pansɛ nkómɛine fale mee nfoí n fe umúlé.

²³Ai kɔ yá, pisína picɔ p̄ ne peɛ kulúí wele re nkɔ́rɔ́rɔ́ n̄n yé tíye piké mesére isína n tũ nnya. ²⁴Amá Yeesu p̄ ne mesére wele. Lě nnya, isína kuu n tũ íi unyine ucɔ kúpa we. ²⁵Lě nnya kuu yé fe uu pɛpɛe ye ne u rintíki apí ne Uléécaá kémee sí ayu meyíkíyiki lɔlu. Kuu nní mesére nfáa m má nnya, u yé fe uu pikecáá Uléécaá n welu.

²⁶Usína uyě mpuri kaí ne sá re tɔké m má, úu mékperinkpe p̄óriilě, úu ncaai n̄ka wa, úu akópe áka wa, u ne pikópekɔ́ apí líka p̄enelě. Uléécaá ye ketone cacá keɛ sicɔ n fe kecáá u tonsele. ²⁷Ái pise re uyě uké ye pisína picɔ meɔ́ m̀pá keyáa kéye uakópe cire kecáá inyóɔnse wa uu peɛ lě memáá kuyu pikó akó kecáá wai. Mecíreníɛe kuu inyóɔnse iyě wa uu másu, p̄é uye-i kuú peɛ umecire n kp̄isi uu pisoi akópe nnya he. ²⁸Pě ke Moisi isé ii isína n tónse ye peɛ pisoi picɔ meɔ́ ntóhɔ́ mále. Amá rinóɔ tě ke Uléécaá uu isé iyě kepire m̄ ma uu wéeri ye Ukepipi keɛ n̄ nyań ne k̄etɔ-pɔ isína tonsele hái ne m̀pá píyei-pɔ.

8

Yeesu yee Uróléécaá usina

¹Nsíme mmě kari pisíme n̄ la kefirírí ye nkpɛni nké: Tɔ Usína mále yee keyómecaa-pɔ Uléécaá yee n̄naɛe nnéi n

te riyōōpitū kuluke-luke-mē kēyukōōtone-i n tū. ² Uyee kunyōōnsecāñí kēmeé kelō sone riyíkí-i isína pikei wai. Ái kesoipipi kee kucāñí kpē wa, amá kucāñí yíkíyiki ye ku ke Upíima uu n wa.

³ Asei kecáá, mpa usína úye pikei pee uké ye lihēehēe ne lē kapi ne n nyōōnse Ulééca pa. Lē nnya kai pise re Yeesu pōókē kō linyine ne hapō uké hē. ⁴ Un pee ketē nté n we, úu yé pee fe ricurru uké isína tone. PISOI pee isé kecáá isína pikei n wai ye piwée máálenle. ⁵ Pikei pē kapi kei n wai ye lelee keyómecaa-pō meyíkíyiki n we iyíraane le lin kō likumíiri. Pi wailē yare péé uyē-i ke Ulééca uú pee Moisi n nyíse lē kuu yé kucāñí n wa mecō. U pee u maa re:

A ripaí, aa pikei pē wai yare kam nní riyōpe kecáá pō n nyíse mecō. ⁶ Amá Yeesu isina kuu n tū ye ketē kecáá pikó ikó fele. Uyee tíyeselē ke Ulééca uú ne nkómēine yíkíyiki pISOI sée un kō pikēcōpe nsímé nyōōnse. Lē ke Ulééca uu n yekei re uké nkómēine mmē kecōpe wa ye fele.

⁷ Asei kecáá, nkómēine foí nn péé n nyañ ne kētō-pō, ái yé pee nkpáni pise re piké kō melírū pikómēine rikpá. ⁸ Ulééca ye péé ne upikó césile kuú ne maa re:

Né Upíima, ne maa re siyáa ye weme,
kam yé ne nkómēine fale ne Isirayeli pikó
ne Yuta pikó n sée.

⁹ Nkómēine mmē hn wene yare mmē kam ne pipisaa n sée keyáa kē kam kunípe pi n tí am ne Esipiti keteni-i pi lese. Upíima uu kō kpá re:

Ke piricuruu ápi n fe piké nkómēine mmē kecáá n sōne
nnya

ke né am kō ne kutu pi rico.

¹⁰ Áni nyáni, nkómēine mmē kam ne Isirayeli pikó n séine siyáa sē kepíre ye mmú:

Né inésé pikemúhḗ kḗmḗ wa,
am kḗ pisifa kḗmḗ i wḗlu.

Am pḗe piuleecaa,
api pḗe panse pinékó.

¹¹ Piuka úu yé pḗe uuyucḗ céési.

Piuka úu yé kḗ uumarecḗ símisi rḗ:

A Upíima ceri!

Asei kecáá, pinnéi yé né céri.

Και η κῑσί πιεεε κεωά σίηςάπι hái ηε uwéése kḗmḗ-pḗ.

¹² Liriyíki rḗ ηε sóntile kḗ pincaai pi sári,

ám yé kḗ lḗ kápí ηε né ḡ púnne léisente.

¹³ Κε Uléecaa uu nní nkómḗine mmú n sée rḗ nfále, li nyíse rḗ nfoi mmḗ ηε pikpurū masile. Yo in n kpurū, linkó nn n tene, li wele lin tósu.

9

Ketḗ nté ηε keyómecaa-pḗ piyomeyáhaa

¹ Nkómḗine foí pḗ ηε kḗ pḗe inyékii mále kapi ye n wa apí ηε ketḗ nté Uléecaa Keyḗ kḗmḗ u yáási. ² Pi pḗe kunyóhseecárhí kariile api ku kḗne meté. Kelḗ foí kapi ye sée rḗ kelḗ sḗne. Kei ke sífiráa ketḗsi ηε kutaapili ηε akpónó kapi Uléecaa n ηe áá we. ³ Kenírípi lírū kepire ke kelḗ kecḗ aké we api ye kḗ séi rḗ kelḗ sḗne riyíki. ⁴ Kei ke wura ketunipi ke-i kapi ye tulaali n ḡmaasi aké pḗe we ηe nkómḗine kutakai kpḗe kunnéi wura m póriilḗ. Kukemé ke wura kulū kunyine akú pḗe we. Arḗ kunaapi kpḗe pḗe n felesi ηe nkómḗine akpáncúkú ye kḗ pḗe kpḗ kḗmḗe wele. Nkómḗine anḗ nyee pḗe akpáncúkú nyḗ kecáá wólaalḗ. ⁵ Nkómḗine kutakai kpḗ kecáá kapi pilécaatumḗ pḗe ye ḡ merí amíiri serí api nyereḗ, lin nyíselḗ te kei ke Uléecaa uú we. Piamḗh amíiri ye pḗe kutákaí iwúkí yáriilenle. Ái nkpéni kari yé mmḗ símisi ηe nkḗtḗ-pḗ.

⁶ Kapi lē m̄pá yo n nyóonsente api yikikee, p̄p̄ee ye Uléecaa inyóonse n wa api ye p̄ee m̄pá keyáa k̄eye kunyóonseacánjii kelō foí k̄eme lom̄p̄o api inyóonse wai. ⁷ Amá Uléecaa Usina mecire yee ye kuḡm̄ē k̄eme mese kóló kelō lírū k̄eme lom̄p̄o uu inyóonse wai. Isee kuú ne uricuruu akópe kecáa n nyóonse menye ne iyē kuú ne kuyu pikó akópe kapi n wa ápi la kecáa n nyóonse menye kuu ye ne kei lom̄p̄o. ⁸ Lē ke Nfáasone nn̄ ne nyíse re ke kunyóonseacánjii kelō foí ake k̄o ne nní piwée n kpálē nnya, úka úu yé fe uké kelō sone riyíkí-i lom̄p̄o. ⁹ Kumúnjé nkú k̄emeé kari nní n̄ we kumíiri kai lē nyíse. Liasei re lihēehēe kapi Uléecaa m̄ pásii ne isee kapí ne n nyóonsente ái ye fe liké p̄p̄ee lē n wai simúnjé k̄eme nyíse re pi Uléecaa inip̄ee-i nyamle ne k̄et̄o-p̄o. ¹⁰ Lē nn̄éi ye sisoipipi ricuruu isé le yee iluke ne p̄íta ne p̄iniwole ke usoi uu ye ne uakópe n h̄eere k̄eme n̄ we. Isé iyee p̄ee n̄n̄aḡe mále hái ne kumúnjé k̄pei-p̄o ke Uléecaa uu m̄pá yo n conse.

¹¹ Amá Kirisi p̄ō ne Uléecaa Usina le yee n̄ ka uké memá mee n weme r̄ó nyíse. U kunyóonseacánjii kunyine k̄eme lom̄p̄ole k̄p̄ee r̄iyu p̄íima m̄ má kun k̄o nyar̄n̄ ne kuket̄o-p̄o. Ái p̄isoí p̄ee ku karií. Lel̄ee re áku ket̄ē nté kukó. ¹² Mecírenj̄e ke Kirisi uu kelō sone riyíkí-i lom̄p̄o. Ái apoila ne ináa menye kuú ne lom̄p̄o, amá uricuruu menye kuu he uú ne hái ne m̄pá p̄iyei-p̄o tir̄oḡu l̄olu. ¹³ Pi ye apoila ne anáala menye kp̄ísile apí ne kunáayaha kapi n t̄oroise n̄fur̄ō p̄ene apí ne usoi yee mék̄perinkpe m̄ p̄óriilē níḡesi, uip̄iḡe ii funi. ¹⁴ In mesei lē, Kirisi menye p̄ō ye n̄n̄aḡe m̄áne ai lē t̄osu. Nfáa teneciré mee tíyese kuu umecire kp̄ísi uu Uléecaa he yare inyóonsesee yee íi ncaai n̄ka m̄ p̄óriilē. Inyóonse iyee sir̄ómúnjé kópe h̄eerele t̄aké ne Uléecaa yee ye nfáa n̄ he pik̄ei n wai.

¹⁵ Lē nnya, Kirisi yee we un Uléecaa ne sisoipipi kec̄oḡe

nkómειne fale wai. Pisíményóonse pē nnya ke sisoipipi sē ke Uléecaa uu n sée asi yé keyómecaa-pō nfaa yē. Kirisi ye sisoipipi akópe kasi nkómειne foí kέmee n wa nnya kpule uú ne akpanii kasi yé ppe sikupakaréciré nnya n yé kέmee si lese.

¹⁶ Usoi un n la piké umekpō-maá linyine wa, li pise re piké yé te u pikpō masile api kelene li wai. Piké kelene rítelē tē n wúkule, li pise re piké nyíse re uyee ri n wói ye pikpō masile. ¹⁷ Uyee rinóo n yekei un nfáa m má, usoi úu yé fe uké urináo tē ne pikei wa. Umekpō-maá ηmane ke urináo ari yé pikei wa. ¹⁸ Lē nnya kapi isee kpu apí ne nyóonse api ménye kōoni nkómειne foí ke Uléecaa uú ne pisoι n sée nn kelene koraane. ¹⁹ Moisi ye ppe likumúhē kpe-i mpra isé íye kέenle pisoι nnéi keyu-i yare kai rítelē kέmee n wólaalē. Uu ppe limemáa ináa menye ne ipoi menye kpísi uú ne míni cōhōne uu kō mēhme wéé ne kehíhíipi kē kapi ye n sée re isōpi kpísi uú ne isé rítelē tē kecáa ne sisoipipi kecáa mepi. ²⁰ Uu ppe re: Ménye mmé mee yé nyíse re Uléecaa ye ne nkómειne nó séele re nóké n titiki. ²¹ Uu kō limecō kunyóonsecahíi ne ilū iyē nnéi kapi ye ne kenýóonse-i pikei n wa kecáa ménye mepi. ²² Li isé kέmeé we re ménye kapi ye ne likei meýā hēere cáká-cáká. Ménye mensá akópe nnya n kōonu, áa ye kusárei wa.

Kirisi menye ye akópe hēere

²³ Lē kai pise re piké lelee keyómecaa-pō likó kumíri n nyíselē hēere. Amá li kō pise re piké keyómecaa-pō likó ricuruu pō kō ne inyóonse yee nsōne n fe hēere. ²⁴ Lē nnya, ái kunyóonsecahíi ke pisoι api n karií kέmeé ke Kirisi uu lompō. Ku keyómecaa-pō kukó kuyíraane-yíraane le. Amá keyómecaa ricuruu kέmeé kuu lompō re uké Uléecaa keyu-i tō nnya nyere liké ró lē. ²⁵ Úu kei lompō re uké umecire kpísi uké ne nnóo kulúí nyóonse yare ke Uléecaa

usina uu ye m̄pá kuḡmē kúye ne isee menyē n lomḡo meḡo. ²⁶ In p̄ee l̄e n we, háí ke Uléécaá uú ne ketē ne keyóme n wa, li yé p̄ee píse re Kirisi uké íwe li nnóo kulúí. Amá mese kóló kuu nfáani ketē nké-i léeme, uu umecire kp̄ísi uú ne mecíreníḡe nyóonse uú ne akópe lese. ²⁷ Mecíreníḡe ke usoi uu má re uké kpu, Uléécaá uu p̄ee limemáá ne u túhaane. ²⁸ Limecḡo ke Kirisi uu umecire kp̄ísi uu mecíreníḡe he apí ne p̄isoi kulúí akópe kecáá u nyóonse. Amá u ha melírū p̄eerile, ái p̄ee akópe p̄ilese nnya. U ha p̄eerile uké p̄epe u m m̄é ayu l̄o.

10

¹ Asei kecáá, lisone lee kepire n weme kumíiri ke isé ii lése ii nyíse, ái l̄iricuruu kii nyísel̄e. L̄e nnya, m̄pá liké íye wa, íi yé fe iké m̄pá píyei inyóonse ise iyē kapi m̄pá kuḡmē kúye mesére n wai ne tíyese p̄epe l̄e Uléécaá n yáási piké n nyam̄ ne k̄etḡo-p̄o. ² In p̄ee l̄e, ái yé p̄ee nní n we pin inyóonse iyē piwai tíyee? Li yé p̄ee nní n wele p̄epe inyóonse iyē n wai pin mecíreníḡe p̄isonaa masí, akópe áa yé p̄ee pikem̄ḡé-i pi p̄ekesi. ³ Amá inyóonse iyee meníḡe p̄isoi akópe m̄pá kuḡmē kúye pi léisente. ⁴ Li we re anáala menyē ne apoila menyē áme yé fe meké akópe heere.

⁵ L̄e nnya ke Kirisi uu ketē kecáá ka uu Uléécaá maa re: Áa inyóonse née lihēehēe la.

Amá ipiḡe kaa né m̄ó.

⁶ Ái isee kapi n tóroise múkú-múkú née inyóonse kapi ye n wa

apí ne usoi akópe u sárei kaá ḡosí.

⁷ Kei kam p̄é maa re: Née nkó. Ne sónepole, Uléécaá, ké meḡóla wa yare l̄e kapi Isé ritelé kémeē kenécáá n wói meḡo. ⁸ Kirisi ye nté male kelene re:

Áa inyóonse née lihēehēe la, áa kḡo ḡmurei p̄oké inyóonse kapi ye n wa apí ne usoi akópe sárei ḡosí, in kḡo ne

isè kecáá kapi lã wa. ⁹ Uu kò kpá rɛ: Nɛ sɔnɛpɔlɛ kɛ mɛpɔla wa. Inyɔɔnse kpure kuu lã kpu uu iféé kpísi uu iripɔhɔ wai. ¹⁰ Ulééca mɛla mɛ kɛ Yeesu Kirisi uu n wa uu umɛcɪrɛ kpísi uu nɛ mɛcɪrɛnɪɣɛ nyɔɔnse nnya kari akópe kɛmɛé le.

¹¹ Ḿpá Ulééca inyɔɔnse uwai úyɛ yèè ḿpá kɛweesi kɛyɛ ukekɛi kɛmɛé n wele un upikɛi wai, un mɛsɛrɛ inyɔɔnse isɛ iyɛ wai, liinyɔɔnse iyɛ íi yɛ kò píkaɪ fɛ iké akópe lesɛ. ¹² Amá kɛ Kirisi pɔɔ mɛsɛ ɣmanɛ inyɔɔnse kapi yɛ n wa apí nɛ usoi akópe sárei n wa, uu pɛɛ limemáá Ulééca kuluke-luke-mɛ kɛyukɔ́ɔtone-i ḿpá píyɛi n tũ. ¹³ Kei kuu nkɛpɛni nɛni mɛ́ Ulééca uké upilaarɔ ukɛnyalɛ-i riwulase. ¹⁴ Inyɔɔnse isɛ kuu mɛcɪrɛnɪɣɛ wa uu nɛ Ulééca pikó pansɛsɛ pɪsoi pɛɛ ḿpá píyɛi-pɔ akópe kɛmɛɛ n lélaalɛ.

¹⁵ Lɛ kɛ Nfáasɔnɛ pɔɔ kò tíyɛsɛ ari céru. Li we rɛ Nfáasɔnɛ yɛ pɛé maa rɛ: ¹⁶ Upíima yɛ maa rɛ: Áni yɛɛ, nkómɛinɛ karí nɛ pi n sée yɛ mmú: Siyáa sɛ́ mɛtɔmpɔ-maá, né inésé piakɪɣ kɛmɛɛ wa. Am kò pɪmɛsɔhɔ kɛmɛɛ i wɔlu arí mɛɛlúɛ.

¹⁷ Uu kò kpá rɛ:

Ám yé kò píkaɪ piakópe nɛ pincaɪ kecáá léisɛ.

¹⁸ Asei kecáá, in tɛ pi kelɔ pɪsoi akópe sárei, inyɔɔnse kapi yɛ n wa apí nɛ usoi akópe sárei íi kò kei piwée kpálɛ.

Tɔkɛ nɛ Ulééca rikɔ

¹⁹ Lɛ nnya pimáreɔ, tɔ tálenlɛ rɛ Yeesu mɛnyɛ yɛ ncée ró hele tɔkɛ yɛ nɛ tirɔpɔɔ kelɔ sɔnɛ riɣíkí-i lomɔ. ²⁰ Uipɪɣɛ yɛɛ kusáɣáá kapi kɛnyɔɔnse-i rinkéne. Iyɛ kuú nɛ ritiki uu nɛ ncée fale mɛɛ yɛ nfáa n he ró yéu. ²¹ Lɛ nnya, tɔ Ulééca usina mále yɛɛ Ulééca keyɔ iwéésɛ n tũ. ²² Lɛ nnya, tɔkɛ kefa kɛsɛ nɛ Ulééca rikɔ ari kò nfatɛnɛ meɣá m má nké iníɣí m má. Simúɣé kópe sɛɛ sirófa kɛmɛɛ n

we siké n hēerelē así lelu, tóké kō irópiŋe ne míni sōne n wolēlē. ²³ Tóké lē karí ne n tálē anípe keté rimúlú, irópiŋe íi kape riyōō. Li we re uyee rinōō n yekei ye aseí ute le. ²⁴ Ani tíye tóké n lénaane tóké ne níla ne mewai sōne piwai kēmeé n ηmóópúsenelē nnya. ²⁵ Ári kape ye tó ne pē tōō ye n cápine riyá tóké iyaa n we yare kai picō kēmeé inyékii m panse mecō. Amá tóké ye meníŋe ikari n kpáriisene, kani nní meyíkíyiki n yē te keyáa tōrōō ye nyahaimēle nnya.

²⁶ Li we re kari nní nsímései picére m masí nnya, tōn kō ne n we tōn ne meróla kēmeé akópe n wai, inyóōnse íka íi pēé we kari yé n wa piké ne akópe ró n sárei. ²⁷ Amá íterii ke usoi uu yé pēé ne n tū un ne Uléécaā ketahai kuú ne písoi n túhaanene ne nna mee pipakareciré n tōrene kutoi mé. ²⁸ Usoi un Moisi isé rinlóō, písoi pité née pitaani pin m maā re mēsei ye me, pi ye u kpule, ái pise re piké íwe u té. ²⁹ Nō yē te uyee Uléécaā Kepipi riñtakári uu fómpō ye ne akpanii nyē atóŋé-tōŋé sále re u nkómēine menye mee u m pansese Uléécaā ukó waise likpárákōō, uu kō Uléécaā Nfaasōne mee ye Uléécaā nfanare usoi n nyíse lámaankēe nnya. ³⁰ Li we re tō nyule uyee m maā re: Né kái ne sá re kē ye písoi mewai pi cēei, née yéé písoi ihéé pi pa. U kō maā re: Né Upíima, née ne nnépuri pikó túhaanene. ³¹ Ái kukaha we re usoi uké Uléécaā yee nfáa n te anipe-i lóipō.

³² Amá ani siyáa foí se-i ke metéi ame nó rinkpáii léise. Kai pikpáii nó m masí, nō pēe likumúŋé kpe-i íwe píima kēmeé ne pináa meyā tiŋmóópúle: ³³ Api ye pinyine-i alé ne risoiwuí kēmeé isei nó n wapaase pin kō nó wéékuselē. Ani kō pinyine-i pēpēe íwe iyē icō kēmeé n we kecáá kpá ani pi léni. ³⁴ Asei kecáá, nō ye pēe pikpaniikó íwe ténle, ani ye kō ne mpóōnare ηmurei re písoi piké nólinékó nó yōsí, nōn nyu re nō memá píima mále mee lē n fe men

kə m̀pá píyei we. ³⁵ Lẽ nnya, áni kapɛ l̃ kani ne n tálẽ fóm. Ihéé píima inyine ye likeméé wele. ³⁶ Asei kecáá, li nó pisele re nóké n̄m̀dópú m má, n̄n Ulééca mela piwai m masí, nóké p̄é ne l̃ kani m m̄é n ȳé. ³⁷ Nléécaasimé atélé ye maa re:

Asei kecáá, li tise nkárip̄i, nkárip̄i fíi ŋmaa, uyee n s̄nti uké ne n tuine. Úu yé n̄n̄aīp̄o.

³⁸ Unékó yee inén̄ipee-i asei n t̄ikil̄é yé unfatene nnya nfáa wa.

Amá un kepire-m̄ tint̄opi, ám yé p̄ee uipuri n la. ³⁹ Amá in t̄o, ái t̄o p̄epe ye rint̄opi apí ne p̄olu. Amá t̄ó ne p̄epe ye ne kefa n tene ai piriyu l̄olu le.

11

*Pir*ókpure Isirayeli pikó nfatene

¹ Nfatene ye pinmurei le re l̃ ke usoi uu n tálẽ ye piwai masile, te l̃ ke usoi úu n nyáni ye k̄o wele. ² Pikpure nfatene nnya kapí p̄ee ipakare ȳé.

³ Nfatene mee tíyese kari nyu re rinó ke Ulééca uú ne m̀pá yo wa. Ai p̄ee wai re l̃ kari nní n nyáni ái lelee kúyene ní we kémee léeri.

⁴ Nfatene mee tíyese ke Ap̄eli uu Ulééca inyó̄nse wa ii Kayee ikó n̄s̄one t̄osu. Mm̄é nnya kapi u s̄ee re asei ute. Ulééca ricuruu yee uinyó̄nse iȳé pakare re i nyamle. Inyó̄nse iȳé nnya, m̀pá kuu nní ní kpu, ukecáá nsímé ye ne wele t̄on n kóm̄ei.

⁵ Nfatene mee tíyese ke Ulééca uu En̄aki k̄p̄īp̄o úu p̄ee nk̄p̄o ȳé. Ke Ulééca uu u n k̄p̄īp̄o nnya kúu nk̄p̄o ȳé. Ulééca uké kelenɛ u n k̄p̄īp̄o, Nléécaasimé ye p̄é maa re uisoi ye ne Ulééca sále. ⁶ Nfatene nnsá n we, úka isoi íi yé fe iké ne Ulééca n sá. Li we re nkó yee Ulééca n yáasi uké ne kefa tene re Ulééca ye wele. U ye p̄epe u n wéési ihéé pale.

⁷ Nfatene mee tíyese ke Nowee uu lē ke Uléecaa uu u n símisi re li yé wa ḡmurei úu kō pree kahane li n yē. Kuu Uléecaa riwure m má nnya, uu kutákai karií uú ne ukeyo pikó ayu lolu. Nfatene mmē nnya kuú ne ketē nnéi pisoí akópe pa, uu pree kō mmē nnya pansse aseí ute.

⁸ Nfatene mee tíyese ke Apiraham uu Uléecaa iséi ḡmurei uu ketē kē kapi n yekeilē te uké masí n te kēmee sí. U pree tósule úu kō nyu yei kuu sí. ⁹ Nfatene mee tíyese kuú ka yare usáne uu ketē kē kapi n yekeilē te uké masí n te kēmeé tone un acánjí kēmee sói. Isaaki ne Yakupu kapi umecō ketē kē n yekeilē ye kō pree kei sóile. ¹⁰ Apiraham ye pree kuyu kpee akúí pape-pape kecáá m mómáalē ménle. Uléecaa ricuruu ye kuyu kpe umúḡé, uyee kō kuumōme.

¹¹ Nfatene mee kō tíyese ke Sara ricuruu uu kewá mari, aḡmē nye-i kuu yé pree m mári an kō pitómḡo masí. U pree nyule re uyee rinóo n yekei ye aseí ute le. ¹² Lē nnya ke sipírē asi usoi use ye kekpō ne nnyáá piwai m masí kēmee léeme, sin kulúí we yare keléecaa awarepi ne mínimaa ritime nnyene mee ḡn kúkeē ḡ we.

¹³ Pinnéi ye pree nfatene múilenle apí weri apí ne kpíni ápi lē kapi pi n yekeilē yosí, amá ketaa-pō kapi menípee li kpasi, ai pi larisi api háa re pi písáne ne picéetōḡé le pree ketē kecáá ḡ cemélē. ¹⁴ Pēpee nní lē n símisi ye meyíkíyiki nyíselenle re ketē kapi wéési. ¹⁵ In pree kei kapi n léeri ke pikumíiri akú wepō, pi yé ncée yē api kei pele. ¹⁶ Asei kecáá, ketē kee nké ḡ fe kápí ne náápō. Lēlee keyómecaa-pō kekó. Lē nnya ke isei íi Uléecaa we re piké u sée re Piuleecaa, kuu nní kuyu n yekeilē uké pi pa nnya.

¹⁷ Nfatene mee tíyese ke Apiraham uu Isaaki kpísi re uké ne nyóonse péé uye-i kai u m peikee. Ukepípi cireníḡe kuú pree lē palē piké ne nyóonse, Uléecaa un kō péé ne anóo u yekei ¹⁸ uu u maa re: Isaaki kēmeé kaa siyáse yenune api

ye ripónyíri si séi. ¹⁹ U pɛɛ tálẽ te Uléécaɔ ye ńnaɛe mále hái un yé fe uu usoi pikpɔkpɔ kémɛɛ yukuse. Lẽ nnya ke Uléécaɔ uu ukɛpípi u pɛɛɛ ai wai yare nkɔ kɛmɛɛ kuu ke yukuse.

²⁰ Nfatene mee tíyese ke Isaaki uu Yakupu ne Esau rinóo sone ritikise un tálẽ te li kóso-pɔ lã waine.

²¹ Nfatene mee tíyese ke itunɛ ii tu re Yakupu uké kpu, uu Yosefi piɲmáne keté mpá úye rinóo sone tíkise, uu ukusele kecáá nyíki uú ne Uléécaɔ ríyu waise.

²² Nfatene mee tíyese ke Yosefi uú pɛɛ kekɔ nyahai, uu símisi re Isirayeli pikó yé kam api Esipiti keteni-i lelu, uu kɔ símisi lã kapi yé masí uakɔhɔ n wa.

²³ Nfatene mee tíyese ke Moisi usaa ne uuni api u mari api u pésu iware itaani. Kapi n yé te kewá ye pinyáni nyam nnya, ápi isé ke uyóɔpi uu m pa iwame wa.

²⁴ Nfatene mee tíyese ke Moisi uu papisi, uu yúlu re ápi kape ye u sée re Esipiti Uyóɔpi ukpére kɛpípi. ²⁵ Uu wée re piké u ne Uléécaɔ pikó kesé íwe n wai ne kuu yé itunɛ kerí inyine-i akópe kémɛɛ ńnaɛe n kómɛi. ²⁶ U pɛɛ yé te aseí kecáá, un Kirisi mecɔ alé kémɛé n we, li memá píima le ai tósu Esipiti keté kecáá lisone nnéi. Liriyíkí re ihéé yee u m mémpɔ kuú pɛɛ nyáneipɔ.

²⁷ Nfatene mee tíyese kuu Esipiti keteni-i yisi úu kɔ uyóɔpi kuwɔi wuri. Liriyíkí re u pɛɛ tásile yare u pɛɛ uyee úu kúyene n we meyíkíyiki nyánile. ²⁸ Nfatene mee tíyese kuu nkɔ meló anyá li, uu anɔnɔo ménye póriinkeɛ re uyee n kóni úu kape ka uké Isirayeli pikó sipípi fói rica.

²⁹ Nfatene mee tíyese ke Isirayeli pikó api Míni-Wéé-Nkoi ritéh yare keté kóima. Amá ai Esipiti pikó pɛɛ pitéh m peenu pɔ́ muuni.

³⁰ Nfatene mee tíyese ke Isirayeli pikó api Yeriko imele siyáa siseei pikóónú masí, ii lólesi. ³¹ Nfatene mee tíyese ke

unósi wásánkaí Rahapi uu ísone pεpeε pimúŋaa n hápɔ yósi. Lē nnya kápi u ne pεpeε ápi Uléécaa m pakarelē ripéne piké kó.

³² N̄-ye kam yé kɔ pisímé rikpá? Nen te ké Seteyɔɔ ne Paraaki ne Samsɔɔ ne Yefutee ne Tafiti ne Samuyeele ne antepuyε nkó símisi ké táŋene, ituŋe yé né ripáří. ³³ Nfatene ye tíyesele picɔ api atɔpi wai api siyóɔpitē feriyente api kɔ lelee aseí n tíkile wai, api Uléécaa rinɔ kuu n yekei yenu, api kɔ ákinaá inɔ móŋnise, ³⁴ api nna kutoi kopu, api ŋméherεε ápi pi yē piké ne atéhe pi parii, api kufóŋ fine api limemáá atɔpi kémee rikɔhɔ yenu api kɔ atɔpilee sanε feriyε api lákase. ³⁵ Pinósi pinyine pikó pεe n kpi, api pikpɔkpɔ kémee yisi api nfáa kpá.

Api písoi picɔ pó íwe píima lukεise, api yúlu re ápi ikeméé lelu. Pikpɔkpɔ kémee meyise kapi lē la piké ha meyíkíyiki yisi nnya. ³⁶ Api picɔ pó kɔ nnyei nam, api iséí pi súúkee, hái ricuruu api pi pahaankεε api kukpaniilee pi tani. ³⁷ Api apare pi tapisi api kóni, api pi peikeε, api pi sekerente api kériine, api atéhe ne pi kóni. Pi pεe tóórinkεεle pin asáŋkone ne apoikone tántilē, ápi líka má, písoi pin pi wéékuselē pin íwe pi wai. ³⁸ Ketē áke ne sá re pē piké kekeméé n we. Pi pεe acesi kóima-i ne ayópe kecáá ne aparepoo-i ne atenhore-i tóórinkεεle.

³⁹ Pinnéi mmē nfatene ye tíyesele api pikecáá nsímé sone símisi, amá ápi lē ke Uléécaa uú pεe n yekei yē. ⁴⁰ Ái líka nnya, Uléécaa ye pεe lisone lεe lē n fe ne ró lale, úu pεé la pē ŋmane piké li yē, tó ári kape kémee n we.

12

Uléécaa ye urósáa le

¹ Ke píseérakó kulúi píima nkú api nní ró n kálaalē, také ncóŋ ne akópe nyee ye ró n kálisi kekéripi fómpɔ, ari

πρε itóó kai m pise re tóké wa kέμεε ne kέyu pihápe n náasi, ² tón Yeesu inίpre tapaalē. Uyee nfatene ute yee ye n tíyese nn pelu híσone ne kέto-ρo. Kuu yé pre mpóonare kapí ne u n la hí yási, uu menίne ηmurei re u yé kunapéékóó kecáá nkρo wée, úu kó liisei ne kutu ricó, uú ha nkρéni Ulééca riyóopitū kuluke-luke-mē kέyukóótone-i n tū.

³ Ani uyē ke pikópekóó api ntóosi píima n wa úu kó preé ne lē sá kecáá musí. Lē kέmeé, áni yé pre tíye nóinépiηe iké riyóo.

⁴ Áni kahanε akópe n náasi liké ne ménye keleeme tu. ⁵ Nó lē ke Ulééca uú ne Unsímé nó n ηmóópúselē yare usipipi paleileε? U maα re:

Κενέπιπi, kutu ke Upíima uu pó m pásalē

ái kapε pó n we yare akpéri.

Un ye kó ne pó n cési,

kapε ye ipópiηe riwéréése.

⁶ Li we re nkó ke Upíima uu n la kuu ye kutu ripasa.

Κεπιπi kē kuu n la kuu ye nséi wa.

⁷ Ani ye íwe ke Ulééca uu ye n kpísi uú ne nó n céesi kέμεε rikáhá-káhá. Kani Usipipi nnya kuu lē nó wai. Liriyíkí re κεπιπi kέye ke usáa úu ye céesi? ⁸ Amá unsá

ye usipipi nnéi icélaa icó nō n céesi, ani ceri re áni usipipi yíkíyiki. ⁹ Tó pree pisoι mále pree pirósáa, api ye ró céesi ari pi pakare. Íye nnya kári yé pree urósáa yee keyómecaa-

ρo n we pakare tóké ne nfáa n yé? ¹⁰ Pirósáa yèè pree ró céesile lē kapi n la, aí ne rinā keri rinyine-i pá. Amá liké

ne meykíyiki ró n sonesi nnya ke Ulééca uu ye ró céesi

re tóké ne umecó n kpáiiilē nnya. ¹¹ Asei kecáá, icélaa ye mpóocaaí le mefoí, áí mpóonare kelene. Amá κεπιρε ke

πεπεε icélaa iyē n yási api ye ikulaa li. Pi ye aseí m mále pin nkíηniηe kέmeé we.

Picélaa ne linyine kecáá piyakayakase

¹² Lẽ nnya, ani nńanńńń nyye rimmńńńe ne nńanńńui nyye n tńńńe papukuse. ¹³ Ani ye nńe cire-cire nńanńna lń. In lń n wa, uyee n kńsńi uu yń n kńńńeinkke, amń u yń peń.

¹⁴ Ani n wńesi re likń nń ne mńń uye kecńpe n nińń, ani kń isoi yee ne Ulńeńca n sń n le. Isoi iyń insń n we, uka uu yń Upńima yń. ¹⁵ Ani wa uka uu kape ípeńe ke Ulńeńca uu u n nyise likń paa. Uka uu kape n we yare nnńń lonkń mee n fepe nn tńyese ań n cńńńe likń ne pisoi kulńi ritńń. ¹⁶ Ani wa uka uu kape iwńsńnkńi n wai, uka uu kape ye kń Esau meń Ulńeńca likń hńikuse. U pee iluke ise kńń nnya uipipi foń keluke ģmeriyee. ¹⁷ Nń yń te u pee kepire kale un la re pikń rinń sńne u ritikise, ańi ne kutu u ricń. Mńń kuu n wńesi un ne tńni, uu fe ukń wa usńa ukń lń kuu pimńa m masń conse.

¹⁸ Kani Ulńeńca kekńri rinnyńsńpń, ańi riyńpe ke usoi uu yń n fe uń ca kanń ne rikń. Nna pńima nń peń we, kuńmaha aku peń we, kesine áke peń we, meyo áme peń we. ¹⁹ Ań rinńatńń itu nńe inńsńmń nnń kani kń. Isirayee li pikń pee nnń mmń n kń ye peń yelee re ańi la pikń nka nńo pikńme rikń. ²⁰ Liriyńki re rinń tń kapi pi n he ye ne mńpare pi tńsile. Pi ricń pimńa rikń re: Mńń isee, in tiyńpe tń tinca, pi yń apare i tapisi ańi kńpu. ²¹ Mewai memee kei n wa ye pee iwame wele hńi, Moisi uń ne ma re: Iwame ye nń sńńlelenle nen terii.

²² Amń Siyń riyńpe ne Ulńeńca, nńa ute kuyu kanń ne rikń. Keyńmeńca-pń Yerusalem kńmeń ke pilńeńcaatume kulńi kulńi ańi n we. ²³ Ulńeńca sipipi foń anyń icńpine kanń ne rikń. Pianyiri nyye keyńmeńca-pń wńlaalń. Ulńeńca yee ye ne mńń uye n tńhaane pisoi nnń pee ase i m mń pin nyamń ne kńtń-pń kanń ne rikń. ²⁴ Yeesu yee nkńmeine fale ne n ka ne umenyee mee n kńnu kanń ne

rikō. Ménye mee pikēi mále ai Apeeli mekó tósu.

²⁵ Lẽ nnya, ani nómenécíre tí! Áni kapē ye n yulu re áni yé uyee ne nó n símisi kutu ricō. Pēpēe pēe n yúlu re ápi yé uyee ne ketē kecáá pi n símisi re piké pinsē ceri kutu ricō ápi pēe ημέηεε, pi pēe kutu pi ripasale. Li nyísele re tōn uyee hái keyómecaa-pō rō n símaari re tóké nsé ceri kutu píco n yulu, ári yé fe tóké ημέηεε. ²⁶ Uléecaa metē ye pēe ketē yeηaasele. U kō nképēni rinóo ntí rō yekeile uu re: Ái kō ketē ηmane, amá ne keyómecaa pḍ kō yeηaasene. ²⁷ Anóo nnyé kuu nní m ma ye nyíse re lē ke Uléecaa uu n wa lin yeηesi ye tenene liké pēe lelee ái kúyeηaa n we riyá liké n we.

²⁸ Lẽ nnya, kai nní re keyóōpitē kē karí ha m máne áke kúyeηaa we, tóké Uléecaa yáasi yare kuu n la, ari kō upikēi n wai tōn ne u tálē tōn kō u pakarelē. ²⁹ Liriyíki re Uróléecaa ye kō nna le mee ye n tóre múkú-múkú.

13

Lē ke usoi uu ye ne Uléecaa rinsá

¹ Ani pimárecō nla ne n ηmóópúlē. ² Áni kapē ye písányōó kecáá palei, li we re pinyine ye pikemee pilécaatumē pisiyō-i yōsile ápi nyu. ³ Ani pikpaniikó kecáá n léiselē yare kesé kani akpanii kémeē we. Ani kō pē kapi íwe n wai kecáá n léiselē te nḍ ne kō pimecō ipiηe mále nnya.

⁴ Mḗpá úye uké písōōnne ríyu n waise, mékperinkpewai áme kapē kulee mēpēne kémeē n we. Uléecaa ye ne píkperinkpēkōó ne piwásánkaí túhaanene.

⁵ Nwóónaapí n n kapē nḍínēsōi kémeē n we. Lē kani nní m má liké nó n tulu, li we re Uléecaa ricuruu ye maa re: Ám pō fómnine, ám kō kepire pō tōne. ⁶ Lẽ nnya kari yé fe arí ne ikari maa re:

Upríma yee unécome, iwame íi né waine.

Yo ke kesoi pipi ake yé né wa?

⁷ Ani ye nópinéwéése ppe nléécaasimé nó rin-yóó kecáá léise. Ani lē ke piisoi íi ne kētō n tene m paĩlē ani pimeco nfatene m má. ⁸ Yeesu Kirisi ye sé-me ne neni-me ne rúpá píyei-pō use uyē le. ⁹ Áni kapē tíye simúhē sanē mpehē mpehē siké ncée nó pōise. Ulééca nfanare mee yé nóinēsoi kemee-pō tíyese ani papisi, ái iluke kēmee ikóhó yee yé tíyese ani papisi.

¹⁰ Tō kenyóonsetunipi mále, ppepe kunyóonsecáhí kēmee inyóonse n wai ápi ncée má piké ye kei piiluke li.

¹¹ Li we re pi ye isee iyē kapí ne n nyóonse kekále iyaa-pō toroisele. Imenye ke Ulééca usina uu ye ne kenyóonse riyíkí-i akópe piheere kecáá inyóonse wa. ¹² Lē nnya ke Yeesu pōó kō kuyu iyaa-pō íwe li uú ne umenye cire pīsoi akópe hēere. ¹³ Lē nnya, tóké kekále-i léepō tóké ha u léepō, tōn uisei topori. ¹⁴ Liriyíkí re ári nté kuyu má kpe yé mesére í we, amá kpekpe masí kēpire n weme kari wéési. ¹⁵ Tóké ne Yeesu ritiki arí ne mesére ipakare siyome ne Ulééca inyóonse n wai, liasei re lelee ntónó-i n léenti lin urinyiri taáselē kari yé ne inyóonse u wa. ¹⁶ Amá áni kapē mewai sōne ne nfanare ihē palei, li we re inyóonse iyē mpuri yee ye ne Ulééca risá.

¹⁷ Ani nópinéwéése m pakarelē, ani nómenécíre cepise ani pimetene n we. Li we re ppepe nónnéfatene kecáá paĩlē piké kō símisi lē kapi pipikēi pē n wa. Ani tíyese piké mpóonare ne n keisi, ái kapē ne ihmōpi. In ihmōpi kapí ne wai, ái yé ppe nō tilaa.

¹⁸ Ani kerócaá keyóme yáási. Tō yē te tō kefa kpráiiilenle tōn kō la re tóké rúpá yei isoi sōne n le. ¹⁹ Ne nó welu re ani lē wa ké ncée yē ké meke nōkenéme pēepō.

Nsímé tōrō ne iyáhaa

²⁰ Uléecaa γεε nkíhniye te. Uyee Urópíima Yeesu, usánsé wéése γεε umenye n koonu uú ne nkóméine teneciré weri pikpokpo kέmee yukuse. ²¹ Uké tíyese nóké lē nnéi lee umela kέmee ní nyaám wa. Uké ne Yeesu Kirisi ritiki uú ne kerómee lelee ne u n sá wai. Yeesu Kirisi γεε mπά píyei-pó meydópi te. Amí.

²² Pimárecó, ne nó welu re ani nsímé kam ne nní nó n hmóópúselē yási ne suúlu. Nsímé kekéripi ye ke kam nó wóipó. ²³ Ani n nyu re pi urómárecó Timotee akpanii kέmee lésele. Un mekee n tuime, né ne u ripénepo amí ne nó lóólú. ²⁴ Ani nópinéwéése nnéi ne Uléecaa pikó nnéi yáási. Italii pikó ye nó yáási.

²⁵ Uléecaa uké nónnénéi ípelele nyíse!

Nkomine Fal Ritɛlé Sola New Testament

copyright © 2010 UEEB/SIM au Benin

Language: Sola (Miyobe)

Translation by: SIM International

Sola, Nkomine Fal Ritɛlé

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Sep 2021 from source files dated 10 Sep 2021

1bac8ff9-a7c9-52ef-bb5e-7155dd6ba1a1